

מאוצרות הפרשה

תחת אשר קנא לאלוקיו (כה, יג)

יש לי קושיה עצומה: אם פנחס אכן היה מקנא קנאת ה'... אז איפה הוא היה עד היום?? איפה הוא היה בחטא העגל... איפה הוא היה בחטא המרגלים... איפה הוא היה במסה ומריבה וכו' וכו'.

כתוב כאן יסוד חשוב: קנאי אמיתי לא אחד שצריך כל רגע לקפוץ בראש ולהראות נוכחות!!! קנאי אמיתי לא צריך בכל אירוע להנפיק מודעת מחאה משלו... בשביל שלא ישכחו לרגע שגם הוא קנאי... קנאי אמיתי יכול להיות אדם שבמשך ארבעים שנה במדבר עמד בשקט!!! והיה איש מתוך העדה!!! ואיפה שהוא הבין שהוא לא צריך להתערב הוא לא התערב!!! גם אדם כזה נחשב בשם קנאי!!! והנה הוא לפניך: פנחס אבי הקנאים... הקנאות של פנחס לא נבעה מרצון להתבטאות... ההראיה: במשך ארבעים שנה הוא שתק!! לא שמעו את קולו ברמה... והוא לא הופיע במחאה שהוא לא הבין שהוא נצרך... איפה הוא הבין שהעסק בשליטה... ומשה רבינו כבר מתעסק בעניין... הוא יכול להצטנף בפנינו ולהשאיר בתוך העדה... ורק איפה שצריך!!! ובמקום שאין איש... ונעלמה הלכה אז הוא יצא לראשונה ויקם מתוך העדה!!!! והוא הוא הסמל והדוגמא לפנחס אבי הקנאים!!!

ללמדך: שלא כל הרוצה ליטול את השם יטול!!! ולא כל אחד שרוצה להפוך את היצר שלו לשיטה ולקרא לו בשם קנאי... אז זהו שלא!!! קנאי זה לא הדיוט שקופץ בראש בכל אירוע... הקנאי יכול להיות אדם שקט שלא שומעים את קולו, ורק כשחייבים ואין ברירה פתאום הוא מופיע ונוטל את שכרו... ודו"ק. (אז נדברו)

איש כי ימות וכן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו, ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו (כז, ח-ט)

הרמב"ן מביא שאמרו בגמרא (בבא בתרא קטו, א), שאב יורש את בנו כשהבן מת בלי ילדים, והוא קודם לאחים, ואם כן לכאורה קשה מדוע הכתוב לא אמר ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאביו, ומדוע אמרה תורה שכשאין בת נותנים לאחים? וכתב על כך הרמב"ן כמה דרכים, ובסוף דבריו כתב: ואולי לא היה זה בבאי הארץ שינחול האב את הבן, שבהם ידבר. והיינו שאפילו שהפרשה נאמרה גם לדורות וודאי שיקרה שהאב יורש את בנו, כיון שגופה של פרשה נאמר לאותו הדור יתכן שבדור המדבר לא מת איש בחיי אביו, ולכן לא נאמר שהאב יורש את בנו.

ושמעתי מר' יהודה רפפורט ביאור נחמד, למה באמת באותו הדור לא מת איש בחיי אביו, שכתוב במטה אפרים (סימן תר"ט סעיף נא) ומובא במחזורים של יום כיפור: נוהגין אנשי מעשה למרר בבכי בעת קריאת הפסוק אחרי מות שני בני אהרן ולהוריד דמעות על סילוקן של צדיקים והיא סגולה לכפר עוון שלא ימותו בניו בחייו, והיינו מידה כנגד מידה על שהוריד דמעות על מיתתם שכתוב בה "וימת נדב ואביהוא על פני אהרן אביהם". ובמיתת בני אהרן כתוב "וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'" והיות וכל דור המדבר בכו עליהם ממילא היתה להם את הסגולה שלא ימותו בניו בחייו, ולכן לא היה בבאי הארץ שינחול האב את הבן. (הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א, נחל אליהו)

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (כה, יא)

לפי שהיו השבטים מבזין אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן (רש"י). נראה לבאר את הטענה של השבטים, שיש שתי סוגי קנאות, יש קנאות שבאה משורש טוב, ויש קנאות שבאה מתאוות הניצוח או מכל מיני סיבות אחרות שאינם משורש טוב. המשגיח ר' חצק'ל ידוע שהיה נוקב ויורד עד התהום במוסר ובכוחות הנפש, בשנים הראשונות של ישיבת פוניבז' היה מקרה שרב תלמיד חכם שהיה שייך קצת לחוגים שלא ממש על טהרת הקודש הגיע לשיבה, והפונבז'י'ער רוב כיבד אותו ונתן לו מקום במזרח, היה בחור שהחליט על דעת עצמו לעשות מעשה קנאות ולפני שאותו רב הגיע, הבחור סילק לו את הסטנדר מהמזרח, והוא הגיע עד המזרח ובבושת פנים היה צריך לשוב על עקביו. ראה את זה המשגיח ר' חצק'ל ועל המעשה הזה הוא אמר שיחה שלמה בישיבה, הוא הביא את רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג אות לו) שאומר על הפסוק בפרשת ראה (דברים טו, ז) "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחיד האביון": הוזהרנו להסיר מנפשנו מדת האכזריות, ולנטוע בה נטעי נעמנים, הם הרחמים והחסדים הנאמנים, אמר ר' חצק'ל: רבינו יונה הוא לא אומר שהוזהרנו לא להיות אכזרים, אלא הוא אומר שהוזהרנו להסיר מנפשנו מדת האכזריות, רואים מפה שבטבע לכל אדם יש איזה פינה עמוקה בלב של מנה של אכזריות ורוע לב, אחד יותר ואחד פחות, וישנם כאלו שאין להם שום הזדמנות להוציא את זה ולתת ביטוי לאכזריות שלהם, ואז הם מוציאים את זה במקום של קנאות.... נוקב ויורד עד התהום, כך אמר המשגיח ר' חצק'ל.

זאת אומרת, שיש לפעמים קנאות שהיא באה משורש שאינו טוב, או שזו הזדמנות להוציא את האכזריות ורוע הלב שבטבע, או שזה בא ממקום של הרגשה שאתה יותר צדיק מאחרים. וזו היתה הטענה של השבטים - הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה, הוא הרי לא נקי לגמרי מעבודה זרה, אבי אמו פיטם עגלים לעבודה זרה, אז מה הוא מקנא פה פתאום לפעור? כנראה יש פה את הקנאות הפסולה, קנאות של ניצוח, של אכזריות ורוע הלב. ועל כך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן - להראות שהכל בא ממקום טהור, קנאות לשם שמים, ולא זו בלבד שזה בא ממקום טהור, אלא הקנאות הזו באה מאותו כח של אהרן הכהן שהיה אוהב שלום ורודף שלום, ועליו נאמר "ויתן את הקטורת לכפר על העם", אותה אהבת ישראל עצומה היא היתה המקור של פינחס בן אלעזר אשר קנא לאלוקיו ויכפר על בני ישראל, זה בא ממקום שהוא ההיפך מאכזריות ורוע הלב, מאהבת ישראל באה הקנאות הזאת, ולכן יחסו אחר אהרן.

ובדרך צחות העולם אומר, על מה שנאמר בסוף פרשת בלק (כה, ז): וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו, מהי ההדגשה שנאמר ויקח רומח? שהתורה באה ללמד אותנו שיש קנאים שכל הזמן מחזיקים את הרומח ביד ורק מחכים להזדמנות איפה ובמי לפגוע, אבל אצל פנחס זה לא היה כך הוא לא היה אדם שהעיסוק שלו היה קנאות, ורק עכשיו שהיה צורך אמיתי בכך לשם שמים הוא לקח את הרומח. (הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א, נחל אליהו)

